

Jerzy Grodzicki (1935–2021)

W dniu 26 marca 2021 r. w wieku 85 lat zmarł dr Jerzy Grodzicki, geolog i speleolog, wieloletni pracownik Instytutu Nauk Geologicznych PAN. Studia na Wydziale Geologii Uniwersytetu Warszawskiego ukończył na początku roku 1959. Stopień magistra uzyskał na podstawie obrony pracy pt. *Zdjęcie geologiczne Doliny Stawów Gąsienicowych w Tatrach*. Już pół roku wcześniej został zatrudniony w Zakładzie Kartowania Geologicznego tego wydziału jako p.o. asystenta, pracował tam do 1964 r., awansując do stanowiska starszego asystenta. Zajmował się kartowaniem geologicznym, a szczególnie zastosowaniem metod fotogrametrycznych i fotointerpretacyjnych, prowadził ćwiczenia i kursy terenowe z tego zakresu, ponadto ćwiczenia z tektoniki.

Po krótkim epizodzie pracy w Katedrze Inżynierii Sanitarnej Politechniki Warszawskiej, gdzie uczestniczył w hydrogeologicznych pracach dokumentacyjnych ujęć wody dla gospodarstw rolnych oraz geologiczno-inżynierskich starego miasta w Kłodzku, w 1965 r. uzyskał stypendium doktoranckie w nowopowstałym Zakładzie Nauk Geologicznych PAN. W tej placówce, przekształconej później w Instytut Nauk Geologicznych PAN, pracował aż do emerytury.

Jerzy Grodzicki uzyskał stopień doktora w 1969 r. na podstawie rozprawy *Związki między tektoniką a rozwojem jaskiń krasowych na przykładzie masywu Czerwonych Wierchów w Tatrach Zachodnich*, po czym został zatrudniony na stanowisku adiunkta. W tym czasie do dotychczasowych zainteresowań kartografią geologiczną i tektoniką doszedł nowy kierunek, intensywnie rozwijający się nie tylko w Polsce, który wkrótce stał się jego główną pasją naukową, a nawet specjalnością – badanie zjawisk krasowych.

Aktywność Jerzego w zakresie kartowania geologicznego to m.in. współorganizacja i udział w pracach zespołu pracowników ING PAN wykonującego mapy geologiczne w skali 1:250 000 Prowincji Pinar del Río na Kubie wraz z objaśnieniami (prace wyróżnione nagrodą naukową Sekretarza Naukowego PAN). Wykonywał też prace kartograficzne w mniejszej skali, np. współautorstwo ark. Kościelec *Geologicznej Mapy Tatr Polskich* w skali 1:10 000 czy badania miąższości pokrywy śnieżnej metodą fotogrametryczną na wschodnim zboczu Pośredniego Goryczkowego Wierchu w Tatrach Zachodnich. Ponadto w latach 1968–1969 był współwykonawcą i autorem wielu dokumentacji szkód budowlanych oraz inwentaryzacji podziemnych miast na przedpolu Sudetów i Wyżynie Lubelskiej, m.in. Kłodzka i Złotoryi.

Prace kartograficzne i dokumentacyjne prowadził także w dużych jaskiniach tatrzańskich. Kierował licznymi wyprawami Speleoklubu Warszawskiego i Zespołu Badań Krasu Oddziału Warszawskiego PTPNoZ, w tym rekordowo długim biwakiem eksploracyjno-dokumentacyjnym w Jaskini Miętusiej, który trwał 24 doby. Był jednym z pionierów nurkowania w jaskiniach (od 1965 r.). Kierował lub uczestniczył w eksploracji trudno dostępnych, niekiedy głębokich jaskiń na świecie, m.in. na Kubie (odkrycie kil-

kunastu jaskiń w masywie Sierra de los Órganos), w Hiszpanii (Garma Ciega, gdzie oprócz odkryć wykonał badania geologiczne, w tym mirabilitu, oraz jaskinie gór Picos de Europa), w Australii (eksploracja nurkowa i badania w jaskiniach rejonu Nullarbor Plain), Austrii (połączenie w jeden system jaskiń Platteneckeishöhle i Bergerhöhle w Alpach Salzburskich).

Swoje umiejętności i uprawnienia płetwonurka wykorzystywał także do innych celów, np. w podwodnych pracach geologicznych: badań procesy akumulacji osadów w zaporowym zbiorniku Solina, w jeziorach północnej Suwalszczyzny, czy w badaniach struktury progów neogeńskich osadów w korycie Środkowej Wisły. Kierował zespołem płetwonurków pracujących podczas realizacji programu dotyczącego sedymentacji w strefie przybrzeżnej Morza Tasmana w Australii.

Wymienione aktywności nie wyczerpują zakresu zainteresowań Jerzego. Przez kilka lat uczestniczył w badaniach na Płaskowyżu Nasca w Peru, prowadzonych przez Andyjską Misję Archeologiczną i Centrum Studiów Latinoamerykańskich Uniwersytetu Warszawskiego we współpracy z misją włoską. W ramach tych prac zajmował się szczególnie śladami prehistorycznych katastrof naturalnych związanych ze zjawiskami El Niño – powodzi oraz sptywów gruzowo-błotnych – i ich wpływem na rozwój prehistorycznych kultur Peru. Uczestniczył w związanych z archeologią badaniach na Wyspie Wielkanocnej (Chile) oraz badaniach osadów holocenu w Ekwadorze.

Poza badaniami i wyprawami naukowymi, istotnym polem działalności Jerzego Grodzickiego była aktywność organizacyjna i popularyzacyjna, która mu dała popularność wśród grotolazów i przezwisko *Uszaty*. Już od roku 1955 działał w Speleoklubie Warszawskim PTTK, w latach 1963–1970 był prezesem jego Zarządu. Ponadto był m.in. członkiem Komisji Speleologii ZG PTTK (1964–1978), członkiem komitetu redakcyjnego czasopisma *Speleologia* (1967–1978), członkiem Komisji Taternictwa Jaskiniowego PZA od 1974 r., a w latach 1976–1979 jej przewodniczącym, członkiem założycielem Towarzystwa Ochrony Tatr (od 1983), wiceprzewodniczącym Podkomisji Ochro-

ny Jaskiń i Obszarów Krasowych Komisji Przyrody Nieożywionej Państwowej Rady Ochrony Przyrody w latach 90. oraz członkiem elitarnego klubu The Explores Club. Pełnił funkcję wiceprezesa ds. naukowych ZG Polskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk o Ziemi.

Jerzy był członkiem kilku zagranicznych i międzynarodowych organizacji i towarzystw naukowych. Za wybitne osiągnięcia w speleologii światowej otrzymał w 1973 r. Złoty Medal Międzynarodowej Unii Speleologicznej.

Rozwój speleologii w Polsce, odkrycia nowych jaskiń oraz konieczność ich ochrony, a także rozwój badań przyrodniczych jaskiń i ich osadów oraz liczne odkrycia archeologiczne pociągały za sobą potrzebę ich inwentaryzacji. Jerzy zainicjował i kierował pracami prowadzonymi przez Oddział Warszawski PTPNoZ nad dokumentacją jaskiń Tatr polskich. Doprowadził w 1974 r. do podpisania umowy między Oddziałem Warszawskim PTPNoZ i Tatrzańskim Parkiem Narodowym, a wspólnie z Rafałem Kardasiem w 1978 r. opracował *Instrukcję wykonywania dokumentacji jaskiń do inwentarzy regionów jaskiniowych Polski*, zastosował ją w pierwszych tomach inwentarza *Jaskinie Tatrzańskiego Parku Narodowego* (od 1991 r.). Był to początek szeroko zakrojonej pracy wielu zespołów taterników jaskiniowych, która miała na celu opracowanie inwentarzy jaskiń z całego obszaru Polski z zastosowaniem tych samych zasad sformułowanych w instrukcji (została ona zatwierdzona przez ówczesne Ministerstwo Ochrony Środowiska). Jerzy, nawet będąc już na emeryturze, stymulował prace inwentaryzacyjne i redagował kolejne tomy inwentarzy. Wynikiem jego starań i ujednoczenia zasad

powstał także oparty na tych samych materiałach internetowy serwis *Jaskinie Polski* w Centralnej Bazie Danych Państwowego Instytutu Geologicznego – Państwowego Instytutu Badawczego. Jest to bogate źródło informacji dla badaczy jaskiń, reprezentujących różne specjalności. Wydano i przygotowano do druku 35 tomów tej serii, ostatni tom Jerzy Grodzicki redagował kilka tygodni przed śmiercią. Pozostałych do zakończenia serii dwóch tomów nie zdążył opracować do końca.

Jerzy Grodzicki opublikował ponad 100 prac, a wśród nich 56 oryginalnych opisów jaskiń opracowanych w ramach inwentaryzacji. Kilka z nich zamieścił pierwotnie w piśmie *Speleologia*, a wszystkie w kilku tomach inwentarzy. Inne jego prace dotyczą metod kartograficznych, są to samodzielne oraz współautorskie artykuły i rozdziały w podręcznikach, artykuły dotyczące tektoniki i jej wpływu na procesy krasowe, a także tych problemów, którymi zajmował się w ramach wyjazdów ekspedycyjnych w różne zakątki świata. Te ostatnie publikował po polsku i w różnych językach, samodzielnie i we współautorstwie, często jako materiały konferencyjne. Jest współautorem dzieła M. i J. Kiełkowskich: *Wielka Encyklopedia Gór i Alpinizmu* (2003), autorem prac popularno-naukowych, np. artykułów do prasy, m.in. do *Taternika* i klubowego biuletynu *Wiercica*. Często był konsultantem naukowym wielu przyrodniczych opracowań popularnych, naukowo-dydaktycznych, filmów przyrodniczych i wystaw (m.in. w PIG-PIB).

Spis publikacji Jerzego Grodzickiego będzie dołączony do wspomnienia w kolejnym tomie inwentarza jaskiń Polski.

Teresa Madeyska, Izabella Luty, Jerzy Giżejewski